

सहस्रशतं प्रादुर्भूतं युगपद् सुर्वपागैः खड्गैः नवति
इति भाष्यविरोधात् पलोश्च । प्रादुर्भूतं व्यस्य ।

अमला पत्रिका
सोमप्रो व्यासलो
१०३० लं मं वि०
उत्सवना पूरिमा

दिनांक 25/11/20

उपशास्त्री प्रथम वर्ष विषय-व्याकरण

अथ-सिद्धांत कौटुंबी, हलकपूर्विका प्रमाणम्

- 1 प्रशास्त्र - प्रशास्त्र शब्दात्, अर्थवदिति प्राप्ति पदिसंज्ञायां स्वौजस इति स्त्रेण तथा कृपेमाभौ द्विवचने कवचने इति स्त्रेण सुविभक्तौ । हल इमाभ्यां दीर्घत् - - - - इति स्त्रेण सुलोपे । औगोधादौः इति स्त्रेण ममात्स्य स्थाने नकारादेशे । प्रशास्त्र इति सिद्धम् ।
- 2 कः - मिम् शब्दात्, अर्थवदिति प्राप्ति पदिसंज्ञायां, स्वौजस इति स्त्रेण सुविभक्तौ । ~~हल इमाभ्यां दीर्घत्~~, इति सुलोपे मिमाभ्याः इति स्त्रेण मिमस्थाने क आदेशे सत्यस्य लोपे निस्वरो कः इति सिद्धम् ।
- 3 कौ - मिम् शब्दात्, अर्थवदिति प्राप्ति पदिसंज्ञायां स्वौजस इति स्त्रेण तथा कृपेमाभौ द्विवचने कवचने इति स्त्रेण सुविभक्तौ । मिमाभ्याः इति स्त्रेण मिमस्थाने क आदेशे । षष्ठि रेपि इति षष्ठौ कौ इति सिद्धम् ।
- 4 के - मिम् शब्दात्, अर्थवदिति प्राप्ति पदिसंज्ञायां स्वौजस इति स्त्रेण तथा वदुषु वदुवचनम् इति स्त्रेण स्यकारेण जसु विभक्तौ आउवत्त्व लोपे । सर्वादीनि सर्वनामानि इति सूत्रेण सर्वनाम संज्ञायां । अज्ञाः श्री जसोश्च इति स्त्रेण जसु स्थाने चि आदेशे आउवत्त्व लोपे । ~~आउवत्त्व~~ मिमाभ्याः इति स्त्रेण मिमस्थाने क आदेशे, षष्ठि रेपि इति षष्ठौ के इति सिद्धम् ।
- 5 अमम् - इदम् शब्दात्, अर्थवदिति प्राप्ति पदिसंज्ञायां, स्वौजस इति स्त्रेण सुविभक्तौ । व्यवादीनामः इति स्त्रेण ममात्स्य स्थाने अल्पोपे इदमो मः स्थाने लोपे । इदोऽपुंसि इति स्त्रेण इद स्थाने अल्पोपे आदेशे । हल इमाभ्यां इति सुलोपे अमम् इति सिद्धम् ।

अथानामपि
 सलो प्रा व्या मलो
 स. 5. लं. मं. नि

- 1 द लः - दाधातोर् लृट्, लृट्-लृथाणे तिप्ल्लिप्ति इति स्मृतौ वा
 तस्य प्रत्यये । सार्वधातुमसं सामां, मर्दिश्चिप् इति शिप्
 प्रत्यये । जुहूच्यादिभ्यः श्लुः इति स्मृतौ वा शिप्-लृथाणे श्लुः । श्लुः
 इति स्मृतौ वा श्लुः, अच्चास सं सामां, हृस्वः इति हृस्व
 ददातस इति दशायां श्नाऽऽम्भस्तमोरातः इति स्मृतौ वा
 आमा लोपे । सस्य स्मृतौ लिप्तौ द लः इति सिद्धम् ।
- 2 द लो - दाधातोर् लृट्, लृट्-लृथाणे तिप्ल्लिप्ति इति स्मृतौ वा त
 प्रत्यये । सार्वधातुमसं सामां, मर्दिश्चिप् इति शिप् प्रत्यये ।
 जुहूच्यादिभ्यः श्लुः इति स्मृतौ वा शिप्-लृथाणे श्लुः ।
 श्लुः इति स्मृतौ वा श्लुः अच्चास सं सामां, हृस्वः इति स्मृतौ वा
 हृस्वः । श्नाऽऽम्भस्तमोरातः इति आमा लोपे । टितात्मने
 पदानां टरे इति लृत्वे दमा लृत्वा चर्त्वे द लो इति सिद्धम् ।
- 3 ददाते - दाधातोर् लृट्, लृट्-लृथाणे तिप्ल्लिप्ति इति स्मृतौ वा आमा
 प्रत्यये । सार्वधातुमसं सामां, मर्दिश्चिप् इति शिप् प्रत्यये,
 जुहूच्यादिभ्यः श्लुः इति स्मृतौ वा शिप्-लृथाणे श्लुः आदेरो ।
 श्लुः इति श्लुः, अच्चास सं सामां, हृस्वः इति हृस्व
 श्नाऽऽम्भस्तमोरातः इति आमा लोपे । टितात्मने पदानां टरे
 इति लृत्वे ददाते इति सिद्धम् ।
- 4 दौदि - दाधातोर् लृट्, लृट्-लृथाणे तिप्ल्लिप्ति इति स्मृतौ वा
 सिप् प्रत्यये, अउवन्धलोपे । जुहूच्यादिभ्यः श्लुः इति स्मृतौ वा
 सार्वधातुमसं सामां, शिप् प्रत्यये । जुहूच्यादिभ्यः श्लुः
 इति स्मृतौ वा शिप्-लृथाणे श्लुः आदेरो । श्लुः इति स्मृतौ वा
 श्लुः, पूर्वोच्चासः इति अच्चास सं सामां, हृस्वः इति
 स्मृतौ वा हृस्वः । सस्य स्मृतौ लिप्तौ द लो इति सिद्धम् ।
 हृस्वसौरे हृच्चास लोपश्च इति स्मृतौ वा श्लुः अच्चास लोपे
 दौदि इति सिद्धम् ।

अमा ना प मि ष्य
 ष लो० प्रो० व्या मा णा
 रा० उ० सं० म० वि०
 सुवर्जिना प्राणिना